

ՎԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ՍՈՒՐԲ ԲԱՐԹՈՂԻՄԵՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼԻ

Սուրբ առաքյալների գլխավորները, Հիսուսի տասներկու աշակերտները, Երուսաղեմում, Վերնատան մեջ, երբ իրենց վրա իջնում է Սուրբ Հոգին, նրանցից յուրաքանչյուրին վիճակ է ելնում, զանազան ապգերի մեջ հրեղեն լեզուների տարբերությամբ քարոզելու: Նույն պահին նրանք ընդունում են երիցության ձեռնադրություն, մեղքերի թողություն տալու և կապելու, հրաջքներ և զորավոր գործեր, կատարելու, հիվանդություններ բուժելու, ախտավորների ցավերը ամոքելու, սատանայի հալածանքները արգելելու՝ իշխանություն, մեղքերից և ապականության ծառայությունից ազատելու մարդկանց՝ Աստծու Որդու փառքի համար, ընթանալու նրա պատվիրաններով և արժանի լինելու խոստացված պարգևների բարիքներին:

Սուրբ Հոգու առաջնորդությամբ առաքյալները այնուհետև գնում են տարբեր ապգերի մեջ, նրանց բոլորին հասկանալի լեզվով քարոզելու կյանքի խոսքը, լուսավորելու նրանց սուրբ ավազանի վերստին ծննդյամբ, Սուրբ Հոգու ղեկավարության արարչագործ պորտությամբ:

Երանելի Բարթողիմեոս առաքյալն էլ գնում է քարոզության, իրեն առաքելական ընտրության վիճակված երկրներում: Նա Հիսուսի տասներկու առաքյալներից մեկն էր:

Նա իր քարոզության սկզբում Թովմաս առաքյալի հետ նախ գնում է Հնդկաց աշխարհի սահմանների մոտ գտնվող Եդեմ կոչված քաղաքը, անցնում է քաղաքի հրապարակով, հասնում և նստում է մի աղբյուրի մոտ, որի միջոցով կատարվում էին կախարդություններ, խաբեպատիր մոլար պաշտամունքի դիվային պրաբանություններով և ստահող գուշակություններով: Կռապաշտները աղբյուրներից դիմում էին որպես մի չաստվածի, և հանուն աղբյուրի բազում նվերներ և պոհեր

էին մատուցվում: Աղբյուրի անունով անհեթեթ առասպելներ էին պատմվում այն մասին, իբր թե աղբյուրը ընքնիշխան պորտությամբ է կատարում ջրերի բխումը և այն սնուցող ու աճեցնող ուժով է լցնում բույսերը, տնկիները, սերմերը, տեսակ-տեսակ ծառերն ու ծաղիկները՝ իրենց համով ու հոտով: Աղբյուրի անունն էլ կոչում էին Նեղոսի Դուստրը:

Լինում էին օրեր, երբ քաղաքի բազմությունը գալիս էր աղբյուրին պոհեր մատուցելու, ոսկի, արծաթ, գոհարաքարեր, թանկագին ու պատվական զգեստներ նվիրելու: Իսկ ջրերի ոգիները, իրենց ձայնը բարձրացնելով, դիմում էին աղբյուրի ակին, նրա պղպջաձև ջուրը մղում էին առաջ և իրենց գոռում-գոչումներով և ջրի ալիքների ակեղ աղմուկի մեջ ահ ու սարսափ էին գցում լսողների և տեսնողների վրա: Այնուհետև, ջրի ոգիները այդ ահ ու սարսափի ժամանակ, բարձրաձայն և ուժգին գոռում-գոչումներով աղբյուրի անունն էին կանչում, որպեսպի այն իրենց օգնության հասնի և սպասում էին աղբյուրից նվերներ ստանալ: Իսկ սուրբ առաքյալը ապշած և իր մտքում մեծ տրտմությամբ և ցավով լցված՝ վարմանում էր նրանց մոլորության, կեղտոտ գործերի, վուր աշխատանքների, անուղղա ընթացքի, կատարված անօգուտ ծախսերի, փուչ ու ավելորդ աղաղակների վրա, որովհետև հավաքված ու խելքահան եղած տղամարդիկ ու կանայք, ճիճունների և վապրատեսիլ պեռունների նման տղմուտ այդ վայրում թավալվում և պարում էին, խլրրոտում, դիվական խաբեությամբ և կեղծավորությամբ, ի պատիվ աղբյուրի:

Այդ պահին երանելի առաքյալը ժողովրդի միջով անցնում է, և դիմում դեպի աղբյուրը և հանելով իր երկար վերարկուն, ձեռքը պարպում է դեպի աղբյուրի ջուրն և հանուն

Հիսուս Քրիստոսի բարձր ձայնով ասում.
«Այս ջուրը ցամաքելով թող ցամաքի և այստեղեղ երբեք չունենա խոնավության ուժ»:
Նույն պահին ցամաքում է հարուստ ջրի վտակը, դառնում՝ ապառաժ վեմ, իսկ նրա որոտման ձայնն ու փայլի պատճառով լույսի կերպարանք ստացած քամին, կորչում է և դադարում: Այս բանը տեսնելիս ջրի դեերը աղաղակ են բարձրացնում, ճչում, մեծ վայնասուն և ողբեր են արձակում, հառաչում են և ասում. «Ո՛վ Նապոլեոնի Հիսուս, մինչև ե՛րբ տագնապի մեջ պահելու ես մեզ և թույլ չես տալու որ մնանք այս ջրերի անդունդներում, որոնք մեր բնակության վայրերն են, թո խաչով մեզ հալածական դարձրիր ողջ երկրի վրա և այժմ էլ թո աշակերտների միջոցով նեղում, հալածում ու չարչարում ես մեզ, վտանգի և կորստյան մատնում, ժամանակից առաջ, որ գալու է մեր վրա»:

Սուրբ առաքյալը սաստելով դներին, ասում է. «Ո՛վ պիղծ, դժիկ և մարդատյաց թըշնամիներդ արդարության և ուսուցիչներդ մոլորության. ահա սաստում և հանդիմանում եմ ձեզ, հանուն մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի, որ հետապստ չկարողանաք մնալ այդ վայրերում»: Իսկույն նեթ դները կորստյան են մատնվում, իսպառ բնաջնջվում են ու չքվում՝ ինչպես մոմը, որը հալվում և սպառվում է կրակի դիմաց. այնպես էլ դները կորստյան մատնվելով իսպառ բնաջնջվում են: Այս տեսնելով՝ խռնված ամբոխը ուժգին սարսափով համակված ընկնում է սուրբ առաքյալի ոտքերի առաջ, աղբյուրի հետ կատարված և իր տեսած հպոր ու սքանչելի գործերի պատճառով: Այա ամբոխի միջից շատերը ցրվելով մոտակա վայրերը, պատմում են. տեղի ունեցած իրադարձությունների և հրաշալի գործերի մասին, որոնք կատարվել էին սուրբ առաքյալի միջոցով: Խոռնված ամբոխը բազմությունը բոլոր կողմերից գալիս է տեսնելու կատարված սքանչիքները, որովհետև բազում անգամներ, նրանք դիմել էին և օգնություն խնդրել աղբյուրից, սակայն այժմ այն մեկ ակնթարթում ցամաքել էր, և սպառվել էին նրա հորդահոս ջրերը:

Բայց, քաղաքի բնակչությունը նեղվում էր ծարավից: Նրանք քարեր վերցրած ցանկանում էին զգել առաքյալի վրա: Սակայն, նույն քարերով իրար էին հարվածում և սպանում: Իրար վրա նետված համարձակ և վտանգավոր այդ քարերից մահանում են երեսուն հոգի: Իսկ սուրբ առաքյալը մոտենալով սպանվածներին, իր ձեռքը դնում և աղոթում է նրանց վրա, և իսկույն մահացածների ոգիները վերադառնում են. նրանց մեջ, ոտքի են կանգնում ողջ և առողջ և կենդանի: Նրանցից ամեն մեկը ապա գնում է և շտապ՝ առաքյալի մոտ է բերում հիվանդներին, դեղից հալածվածներին, տեսակ-տեսակ ախտերի և ցավերի մեջ տառապողներին, անդամալուծներին, կույրերին, կաղերին, խեղանդամ դարձածներին, խուլերին, համրերին, լուսնոտներին և բոլոր այն ախտաժեղներին, որոնք տառապում էին պես-պես ցավերի մեջ: Իսկ սուրբ առաքյալը բուժում էր նրանց բոլորին:

Այա նա քարոզում է նրանց Մատթեոս առաքյալի ավետարանը: Իսկ իրենց ախտերից և հիվանդություններից ապաքինվածները, մեծ ուրախությամբ ընդունում էին ավետարանի քարոզությունը:

Այնուհետև սուրբ առաքյալը գնալով քաղաքի ծայրամասը, ապառաժոտ մի վայր, ծնրադրում է և աղոթում, գոհություն է մատուցում Քրիստոսին իր ցույց տված շնորհների համար, որոնց միջոցով բացվել էին բուժվածների մտքերը՝ լսելու, իմանալու և ընդունելու Այանքի խոսքը և հավատալու Տեր Հիսուս Քրիստոսին, որը ճշմարիտ Աստված է և հավիտենական կյանք:

Սուրբ առաքյալը այնտեղ կանգնեցնում է խաչի նշանը և բարձրաձայն աղոթում է: Նույն պահին տեղի է ունենում մեծ ջարժ, լսվում է ահեղ որոտման ձայն, հողը պատռվում է և իսկույն բխում է քաղցրահամ ջրերի հորդափռ մի աղբյուր, որը շուրջանակի բոլորակաձև հոսում է հանդարտ ու հեպիկ ընթացքով: Ի տես այս հրաշքի ժողովուրդը ուրախանում է և ցնծում: Այա սուրբ առաքյալը բոլորին իջեցնում է ջրի մեջ և մկրտում, և լուսավորում՝ նրանց Սուրբ Հոգու լույսով, և սուրբ պատարագի խորհուրդը կատարելով՝ բոլոր մկրտվածներին հաղորդում է Աստծո Որդու՝ Հիսուս Քրիստոսի կենարար մարմնով և արյունով, ի թողություն նրանց մեղքերի: Որովհետև Քրիստոս ի՛նքն է կյանք, կեցուցիչ և հաստատիչ Սուրբ Երրորդության:

Այա սուրբ առաքյալը քիչ առաջ քարով սպանված և իր աղոթքով վերակենդանացած մարդկանցից մկրտվածների համար երեցներ է ձեռնադրում և բոլորին ամրապնդում՝ ճշմարիտ հավատի մեջ:

Այս բոլորից հետո նա գնում է Մարաց և Եղիմացիների աջխարհները, բայց անկարող է լինում այնտեղ քարոզելու և հրաշքներ գործելու, տեղի ժողովրդի խստասրտության և կռապաշտական մոլեռանդության պատճառով: Մի քանի հոգի միայն հավատում են: Սուրբ առաքյալը նրանց քարոզում է Մատթեոսի ավետարանը: Նորադարձները հրաժարվում են աջխարհի բոլոր վայելքներից և գնում են առաքյալի ետևից, ուր որ նա՛ է գնում:

Այնուհետև սուրբ առաքյալը վերադառնում է այդտեղից և մտնում է Ասորիքի Բուստրա քաղաքը: Երբ նա քաղաք է մտնում, տեսնում է, որ մարդիկ մահացած մի պատանու տանում են թաղելու: Պատանին որը տասներկու տարեկան էր, նույն քաղաքի հապարապետի որդին էր: Նա ծանոթ էր Անդրոնիկոս անունով: Մահացած պատանու դագաղի ետևից գնում էին բազմաթիվ լացողներ, փողերով, քնարներով, պարողների խմբերով, իսկ կանայք ողբեր էին մրմնջում և հորդառատ արցունքներ էին թափում դագաղի վրա:

Նույն պահին սուրբ առաքյալը հասնում է քաղաքի հրապարակը, ձգում է իր ձեռքը, մոտենում՝ դագաղին, որի մեջ պառկել էր մահացած պատանին և ասում է նրան. «Ո՛վ դու պատանի, քեզ եմ ասում, վե՛ր կաց հանուն մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի»: Նույն ժամին վեր է կենում մեռյալը, և նրանք որ բարձած տանում էին նրա դագաղը, կանգ են առնում: Հողարկավոր բազմությունը նայելով սուրբ առաքյալի դեմքին, տեսնում է, որ նրա բերնից կրակ է դուրս գալիս, որը և կենդանացրել էր պատանուն: Բազմությունը միաբերան աղաղակում է և ասում. «Աստված է երևացել մեր մեջ»: Իսկ երիտասարդները մոտենալով սուրբ առաքյալին, բարձրացնում են նրան իրենց բազմակների վրա, մինչ ժողովրդից շատերը պատրաստվում են զոհեր մատուցելու և նվերներ ընծայաբերելու: Սուրբ առաքյալը, սակայն, հապիվ կարողանում է ավատվել նրանց ձեռքերից, հեռանում է մի քիչ բազմությունից, աղաղակում և ասում. «Ես Տեր Ամենակալի ծառան եմ, նրա Որդու և Սուրբ Հոգու ծառան, որոնց անունով էլ կենդանացել է այս մահացած պատանին: Իսկ ես ողարկվել եմ ձեզ մոտ, քարոզելու արքայության Ավետարանը, որպեսզի դուք ընդունեք կյանքի խոսքը, դրանով ապրեք և ես դառնաք ձեր ունայն պաշտամունքներից, ինչ որ մինչև այժմ պաշտել էք ձեր տգիտության և անհավատության պատճառով, և ճանաչեք միակ ու ճշմարիտ Հիսուս Քրիստոսին՝ մեր Տեր Աստծուն, որը ստեղծել է երկինքն ու երկիրը, ծովն ու այն ամենը, ինչ կա դրանց մեջ»:

Ապա սուրբ առաքյալը նրանց համար գրի է առնում Մատթեոսի Ավետարանը, որը՝ պահում էր իր մոտ, որպես իր առաքելական քարոզության օժանդակ ձեռնարկ: Երեք օր շարունակ սուրբ առաքյալը աշխատում է համոզել բազմությանը, որ իրեն զոհ չմատուցի: Այնուհետև նա վերակենդանացած պատանուն, նրա հորը, ընտանիքի բոլոր անդամներին ու հարապատներին մկրտում է հոգևոր կրակով և մաքուր ջրով և Սուրբ Հոգու լուսավորությամբ:

Սուրբ առաքյալը մկրտված պատանուն անվանում է Մատթեոս՝ ի պատիվ Մատթեոս ավետարանչի և նրան երեք է ձեռնադրում հավատացյալների համար, ըստ առաքելական կանոնի:

Իսկ նրանք, որ քաղաքից դուրս էին եկել՝ հետևելու մահացած պատանու դագաղին, երբ տեսնում են կատարված այս սքանչելի գործերն ու հրաշքները, ինչպես նաև այն, որ հապարապետն ու նրա ողջ ազատուհմը հավատում են Քրիստոսին առաքյալի քարոզությամբ և նրա կատարած հզոր գործերի պատճառով, ինքնահոծար փութաջանությամբ գալիս են առաքյալի մոտ և մկրտվում: Սուրբ Հոգով, մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի մահվան խորհրդով և սուրբ ավապանի ջրով:

Նույն քաղաքում կային նաև յոթ բազիններ և դրանց մեջ՝ Արեսի և Արամապոի պատկերներով քանդակված կուռքեր: Առաքյալի հրամանով հապարապետը այդ կուռքերը խորտակելով կործանում է և բազինների հարդատությունը բաժանում է աղքատներին և կառույալներին:

Այնուհետև սուրբ առաքյալը բազում բուժումներ է կատարում եիվանդների, բազմապիսի ցավերով և ախտերով տառապող թղթվառների վրա, չար ոգիներ է հանում հիվանդներից և դրանց հալածում քաղաքից դուրս, ամբողջ ժողովրդի աչքի առաջ: Այնուհեղ սուրբ սեղան է կանգնեցնում, իրեն աշակերտածներից մեկին քահանա է ձեռնադրում, իսկ պատանին, նախապես, ըստ իր քահանայական ձեռնադրության, ստացել էր արդեն Սուրբ Հոգու լույսը:

Ապա սուրբ առաքյալը մկրտված նորադարձներին սուրբ կրոնի հավատի մեջ հաստատելուց հետո, գնում է իր առաքելական նոր վիճակը՝ Գերմանիկեցիների աշխարհը, ըստ Սուրբ Հոգու ընտրության: Երբ նա մշտնում է այնտեղ, նրա համբավը տարածվել էր արդեն այդ երկրով մեկ: Իր առաքելական այս նոր վիճակում, նրա ձեռքով ևս կատարվում են հրաշքներ և սքանչելի գործեր, որոնց համբավը արևի ճառագայթների նման տարածվում է ողջ երկրի վրա: Ժողովուրդը շտապում է գալ նրա մոտ, բերելով տեսակ-տեսակ ցավերի մեջ տառապող հիվանդներին, և Տիրոջ օգնությունը սուրբ առաքյալի հետ էր լինում միշտ, հիվանդներին բուժելու համար:

Ժողովրդից շատ-շատերը նստում էին սուրբ առաքյալի անցնելիք ճանապարհների վրա, նրանից ստանալու համար իրենց ցավերի և հիվանդությունների բուժումը, և դիվական տանջանքներից իրենց ապատումն ու հանգիստը: Եվ երբ սուրբ առաքյալի կատարած

այդ բոլոր սքանչելի գործերի մասին լսում է երկրի թագավորը, սաստիկ բարկանում է և հրամայում իր ծառաներին, որ գնան և ձերբակալեն ու բանտարկեն նրան հինգ օր: Եվ երբ անցնում է հինգերորդ օրը, թագավորը ասյան է կապում գերմանիկեցի իր մեծամեծների և իշխանների հետ և հրամայում է սուրբ առաքյալին ասյան հանել: Թագավորի ծառաները գնում են ամրոքեն փակված բանաւը, հավաքվում է նաև մեծ բազմություն, այդ պահին հանկարծ բանտի շուրջ, միջօրեի պայծառ արևի նման, սաստիկ մի լույս է ծագում, և մեծ ահ ու սարսափ է ընկնում ծառաների վրա, որոնք եկել էին սուրբ առաքյալին տանելու և չարչարելու ասյանի տանջարանում: Ծառաները շտապով և մեծ երկյուղով տագնապահար, վերադառնում են թագավորի մոտ և պատմում նրան ու նրա հետ: Եղողներին կատարվածների մասին:

Թագավորը և նրա հետ եղողները լըցվում են մեծ ցատումով և հրամայում են հրկիզել բանաւը, այն մտածումով, որ հրդեհի կըրակների մեջ կայրվի նաև Աստուծո սուրբը: Իսկ նա բանտի մեջ, ամեն օր աղոթում էր, որ Աստված գթա իր ստեղծած արարածների վրա, որպեսզի նրանք դառնան իրենց մոլորությունից, որի մեջ նրանք ընկել էին իրենց խավարամիտ տգիտության, աստանայական բաբելոնաբան մոլորության պատճառով, որովհետև նրանք պաշտել էին արարածներին և իրենց ձեռքերի շինած կոտորներին: Եվ մինչ նրանք այս մասին հիշելով մտածում էին նաև սուրբ առաքյալի մասին, տեղի է ունենում հանկարծական ու ահեղ մի որոտ, ամպերի ժայթքում հրեղեն փայլատակումներով. ի տես այս բոլորի, նրանք գետին են ընկնում շփոթված ու սարսափահար, որպես մտածումից պոքկ, անխոս անասուններ: Իսկ սուրբ առաքյալը բանտից դուրս է գալիս, իր ձեռքը դնում է նրանցից յուրաքանչյուրի վրա, քաջալերում է ամենքին, որ իրենց ոտքերի վրա ամուր կանգնեն. նույն պահին նրանք վերստանում են իրենց մտածելու կարողությունը և աղաչում են սուրբ առաքյալին, որ խնդրի իրենց համար Աստծո գթությունը և հարվածներից սուս ցած իրենց վերքերի բուժումը: Սուրբ առաքյալը, այս առթիվ նրանց ասում է: «Նրանք» որոնց մարմնավոր աչքերը բաց են, այս աշխարհի լույսը միայն կարող են տեսնել, և ոչ երբեք ճշմարիտ լույսը, որը լուսավորում է այս աշխարհի եկած յուրաքանչյուր մարդուն: Արդ, եթե ընդունեք իմ խոսքերը և հավատաք Աստուծո Միածին Որդու փառքի քարոզության ավետարանին, որը ես քարոզում եմ ձեզ, կստանաք ձեր վրա գալիք հարվածների բուժումը, ինչ որ խնդրում եք ինձ, իմ բարեխոսությամբ: Այդպիսով դուք

կապրեք ու կդառնաք անսովոր լույսի և հավիտենական անանց կյանքի ժառանգորդներ: Այդ ժառանգությունը ձեզ տալու է Աստուծո Որդի Հիսուս Քրիստոսը, եթե սակայն դուք նրա անունով հավատաք անկասկածելի խոստովանությամբ: Նրանք պատասխանում են սուրբ առաքյալին և ասում. «Հավատում ենք քո Աստծուն, որի մասին դու համոզմունքով պատմում ես մեզ: Նրան հավատալով միայն մենք կարող ենք փրկվել և լուսավորվել»: Սուրբ առաքյալը ինչպես ամեն տեղ, այստեղ էս քարոզում է Մատթեոսի ավետարանը, մեկնում է Շաաի Տեսանողի և մյուս մարգարեական գրքերի և Ավետարանի խորին իմաստությունները, Սողոմոնի առակները: Այս բոլորից հետո թագավորը, նրա մեծամեծներն ու նախարարները սուրբ առաքյալին խնդրում են ու ասում. «Մեզ էլ քարոզիր փրկության Ավետարանը, ասում էիր, թե միայն մղկերսությամբ կարող եք ստանալ մեղքերի թողությունը, արժանանալ երկնքի արքայությանը և փրկվել ձեր վրա գալիք հարվածներից... Մյժմ արդեն գիտնեք և հասկանում ենք, որ քո Աստվածը միայն Աստված է և նրանից բացի չկա մեկ ուրիշը, և որին մենք կծառայենք ու կհնազանդվենք, որովհետև նա է ճշմարիտ Աստվածը, հավիտենական կյանքի ու Փրկիչը աշխարհի»:

Ահա սուրբ առաքյալը նրանց իջեցնում է ջրի մի վտակի մեջ, որը հոսում էր մի ձորի հարավային մասում և նրանց մկրտում: Մկրտվածների աչքերը իսկույն կնքվում են, և նրանք տեսնում են, որ Սուրբ Հոգին իջնում է վտակի ջրերի վրա թեթև ու քաղցր օդի միջով և պայծառ լույսով: Սուրբ Հոգին նրանց լուսավորում է, իսկ նրանք հագնում են լույսը որպես զգեստ:

Սուրբ առաքյալը անմիջապես Սեղան է կանգնեցնում և նրանց հաղորդում Երկնավոր Հացով ու Աստծո Որդու արյունով: Այնուհետև սուրբ առաքյալը իր ձեռքը դնելով աղոթում է բոլորի վրա, որպեսզի նրանք հաստատ մնան իրենց ընդունած հավատի վրա, երբ որ լուսավորվեցին Սուրբ Հոգու լույսով:

Մկրտվածները աղաչում էին սուրբ առաքյալին, որ նա միշտ մնա իրենց մոտ, հովիվ իրենց և երբեք չբաժանվի իրենցից: Իսկ նա պատասխանում է նրանց և ասում, որ ինքը պարտավոր է այլ քաղաքներում էլ քարոզել կյանքի խոսքը, ինչպես պատվիրել էր Քրիստոսը. «Գնացե՛ք հեթանոսների մեջ, նրանց էլ մկրտեցե՛ք Հոր, Որդու և Սուրբ Հոգու անունով»: «Արդ ինքը Քրիստոսը, որին դուք հավատացիք, և մկրտվեցիք նրա Սուրբ Հոգով, նա միշտ կլինի ձեզ հետ, իսկ քանի որ Քրիստոս հանձնարարել է մեզ հեթանոսների քարոզությունը, մենք չենք կարող նրա հրա-

մանը չկատարել: Առաքյալի այս խոսքերը լսելով՝ բոլորը թույլ են տալիս որ նա այլ քաղաքներում էլ շարունակի առաքելական իր քարոզչությունը:

Սուրբ առաքյալը մեկնում է այդտեղից և գնում-հասնում է Պարթևների, Մարերի և Եփմացիների աշխարհները, այնտեղ ևս քարոզելու կյանքի խոսքը: Պարթևներից շատերը դառնում են Չորության Տիրոջ հավատին, տեսնելով միաժամանակ սուրբ առաքյալի հրաշքերը, հպոր, սքանչելի գործերը, և Տիրոջ ողորմությամբ ու գթությամբ նրա կատարած տեսակ-տեսակ բուժումները: Պարթևների աշխարհում սուրբ առաքյալը շատերին լուսավորելով իր քարոզչությամբ, անցնում է Պարսիկների և Մոգերի աշխարհները, և այնտեղ ևս նրանք քարոզում է իր Մատթեոսյան Ավետարանի վարդապետությունը: Իսկ ինչ վերաբերում է մոգերի կրոնին, նա բացատրում է նրանց ամեն ինչ այդ մասին: Այնուհետև սուրբ առաքյալը գնում է մոգերի պաշտամունքի վայր այն կրակարանը, որտեղ այդ կրոնի հետևորդները՝ արևապաշտները, կատարում էին իրենց արարողությունները ըստ մոգական օրենքի: Սուրբ առաքյալը դառնում է դեպի արևելք, բարձրացնում է իր ձեռքը արևի դեմ և օրվա մինչև վեցերորդ ժամը խափանում է արևի ճառագայթների լույսն ու գործությունը: Նույն ժամին կրակարան-ատորուշանի մեջ երկնքից իջնում է հրեղեն մի սյուն, որպես մեղադրանք ու դատապարտություն նրանց մոգական մոլորության, քանի որ նրանք պաշտում էին նաև Հեղին, Սեփիր, Արեսի և Պեռնոսի կուռքերը: Հակառակ երկնքի միջոցով պատահած այսքան հրաշքների ու սքանչելիքների, որոնք հիացնում ու միաժամանակ արհավիրքների էին մատնում արևապաշտներին, այդ բոլորը չէին ապդում սակայն նրանց վրա՝ հրաժարվելու տարրերը պաշտելու և դրանց երկրպագելու նրանց մոլորությունից և սնոտի առասպելաբանության մեծախոսիկությունից: Այստեղ ութ հոգի միայն հավատում են սուրբ առաքյալի քարոզչության, որոնց նա մկրտում ու լուսավորում է և նրանց դուրս հանում կործանման մատնվելիք ժողովրդի միջից:

Այնուհետև սուրբ առաքյալը հեռանալով այդտեղից՝ գալիս-հասնում է Հայոց Գողթն գավառը, որը, ըստ Սուրբ Հոգու հրամանի, Սուրբ Թադեոս առաքյալի առաքելության և քարոզչության վիճակն էր: Սուրբ Բարթողիմեոս առաքյալը այստեղ քարոզում է այդ գավառի ժողովրդին կյանքի խոսքը: Նրանք մեծ ուրախությամբ հավատում են և հոժարությամբ ընդունում՝ ավետարանի քարոզչությունը և ավազանի մկրտությամբ լուսավորվում են: Սուրբ առաքյալը նրանց համար իրեն

աշակերտած նախկին մոգերից երեցներ է ձեռնադրում: Ապա ամեն տեղ, ուր սուրբ առաքյալը գնում էր նրա միջոցով Աստված բազում հրաշքներ և սքանչելի, հպոր գործեր է կատարում որոնց միջոցով շատեր դառնում էին իրենց սնոտի պաշտամունքներից դեպի ճշմարիտ Աստվածը, նրանց վրա իջնում էր առաքելական շնորհ:

Հայոց Սանատրուկ թագավորի իշխանության 29-րդ տարում, ըստ Սուրբ Հոգու հրամանի, Սուրբ Բարթողիմեոս առաքյալն էլ, որ Սուրբ Հոգուց կանչվել էր հեթանոսների առաքելությանը, մտնում է Հայաստան: Սուրբ Թովմաս առաքյալն էլ Հայաստանում իր առաքելական առաջնորդության ժամանակ գրում է Սուրբ Բարթողիմեոսին, որ նա Կանց չառնի արքայության Ավետարանի քարոզչությունը Հայաստանում, Սուրբ Թադեոսի փոխարեն, որը Քրիստոսի 72 աշակերտներից մեկն էր:

Սուրբ Բարթողիմեոս առաքյալը, հասնելով Հայաստանի մայրաքաղաք Արտաշատի բլուրը, հանդիպում է Քրիստոսի 12 առաքյալներից Հուդա Հակոբյանին: Այնտեղ, որտեղ երկու առաքյալները հանդիպել էին միմյանց, կանգնեցնում են տերունական խաչի նշանը, և նրանք մեծ ուրախությամբ բաժանվում են իրարից՝ գնալու համար յուրաքանչյուրը դեպի իր առաքելական վիճակը:

Սուրբ Բարթողիմեոսը հասնում է Հայաստանի Հեր և Ջարեհավան գավառները, որտեղ և հրաշքներ է կատարում բազում հիվանդների վրա, չար ոգիներ է հանում, քարոզում է շատերին և մխիթարում նրանց սուրբ Ավետարանի քարոզչությամբ: Սուրբ առաքյալը խոստում է առնում նրանցից, որ հաստատուն կմնան իրենց հավատի վրա, հավատ, որը ընդունել են ուրախությամբ: Ապա իր ձեռքը դնելով նրանցից յուրաքանչյուրի վրա՝ օրհնում է բոլորին և հանձնում Աստծու շնորհներին և պաշտպանությանը:

Ապա նա գնում է Հայաստանի Ուրբիանոս քաղաքը, որտեղ նրա մոտ են գալիս տարբեր-տարբեր ցավերի և հիվանդությունների տանջանքների մեջ տառապողներ, որոնց նա բուժում է և լուսավորում սուրբ ավազանի մկրտությամբ:

Սուրբ Բարթողիմեոս առաքյալի մասին լըսում է Հայաստանի Սանատրուկ թագավորի ջուրը՝ Ոգուհին: Սանատրուկը Եդեսիա քաղաքի հայոց Աբգար թագավորի քրոջ որդին էր:

Ոգուհին գաղտնապես սուրբ առաքյալի մոտ է գալիս՝ նրանից լսելու կյանքի խոսքը. հավատում է Քրիստոսին և՛ ինքը, և՛ յուրախները: Նա հրաժարվում է աշխարհի փառքերից և հագնում՝ կուսության հանդերձը:

Ոգոսի իշխանուհին՝ աշակերտելով Սուրբ Բարթողիմեոս առաքյալին, նրա հետ շրջում է ամեն տեղ ավետարանի քարոզչության համար: Սանատրուկ թագավորը լսելով պատահած այս բոլոր բաների մասին, սաստիկ կատաղում է ինչպես վայրի և արյունարբու գազանը և, Տերենտիոս հապարապետին իր մարդկանց հետ ուղարկում է ձերբակալելու Սուրբ Բարթողիմեոս առաքյալին: Երբ հապարապետը թագավորի հրամանի համաձայն գալիս է Աստծու սրբի մոտ, տեսնելով նրան՝ գույքը շարժվում է նրա հանդեպ, իսկ սուրբ առաքյալը քարոզում է նրան արքայության ավետարանը: Տերը իսկույն բացում է հապարապետի միտքը, և նա հասկանում է ու հավատում առաքյալի քարոզչությանը:

Տերենտիոս հապարապետը տառապում էր նաև բորոտությամբ: Սուրբ առաքյալը գիշերը նրան մկրտում է: Մկրտության ժամանակ լուսավոր մի ամպ հովանի է լինում մկրտության տեղի վրա, և հրեղեն մի լույս տարածվում-սփռվում է սուրբ ավազանի շուրջ: Տերենտիոս հապարապետը մկրտվելուց հետո երբ դուրս է գալիս շրից, նրա մարմնի կոշտացած մաշկը ծառի կեղևի կամ որթատունկի տերևի նման ընկնում է ներքև, և նա լույսը է հագնում որպես զգեստ:

Հատերը տեսնելով այս բոլոր եղածները՝ հավատում են տիրոջը: Եվ երբ տեղի ունեցած այս սքանչելիքների լուրը հասնում է Սանատրուկ թագավորին, նա առավել պարանում է անհամբեր բարկությամբ և իր նախարարներից մեկին շտապ ուղարկում է ներանց սպանելու համար, որպեսզի ոչ ոք հետախուռ առիթը չունենա սուրբ առաքյալին լսելու:

Թագավորի մարդիկ ձերբակալելով սուրբ առաքյալին, Ոգոսիոն, Տերենտիոս հապարապետին և ուրիշների հետ բերում-հասցնում են թագավորական ատյան: Այստեղ Սուրբ Բարթողիմեոս առաքյալին վեց մարդիկ մի ամբողջ ժամ տանջում են ծեծելով փշոտ գավազանով և նրան մեռած համարելով՝ քաղաքից դուրս են գցում, բայց սուրբ առաքյալը ողջ ու կենդանի էր մնում իր Աստծու ողորմության և պորության շնորհիվ, որի վրա նա իր հույսն էր դրել: Եվ երբ նա շուրջ երեք ժամ այդպես ընկած մնում է, քաղաքի և նրա բոլոր կողմերից հսկա մի բազմություն էր հավաքվել սուրբ առաքյալի շուրջը: Երեք ժամ անցնելուց հետո սուրբ առաքյալը մեղմորեն ձեռքը շարժում է, իսկ բազմությունը նրա ձեռքից բռնած նրան ոտքի է կանգնեցնում: Սուրբ առաքյալը նստում է իր ձեռքերը երկինք բարձրացրած ասում է. «Մեր Տեր Հի-

սուս Քրիստոսի Աստված, քո ձեռքից բաց մի՛ թող առաքելական այս վիճակը, Թադեոսի, Թովմասի, Հուդայի և իմ՝ Բարթողիմեոսի խնդրանքով, մենք՝ որ հոգ են տարել հայոց այս աշխարհի համար: Այս վիճակը թող ոտնահար չլինի թշնամուց: Սրան շնորհիր քո ողորմության շնորհները, որպեսզի այստեղ բոլորը ետ դառնան սնտոի կոռեքերի իրենց երկրպագությունից, որովհետև նրանք մոլորված էին իրենց պոր և դատապարտելի տգիտության և անհավատության պատճառով: Առաքելական այս քո վիճակին պարզեիր արժանի հովիվներ և առաջնորդներ, որպեսզի այս ժողովուրդը ճանաչի քեզ որպես միակ ու ճշմարիտ Աստված, և նրան՝ Հիսուս Քրիստոսին, որին դու ուղարկեցիր աշխարհ: Ընդունիր նաև ինձ, ով Տեր, և քո այս հավատացյալները պահիր քո անունով»:

Սուրբ առաքյալը երբ ավարտում է իր աղոթքը, նրա կանգնած տեղը շարժվում է, իսկ նրա վրա իջնում է լուսեղեն մի կամար: Ապա նա երկինք նայելով ավանդում է իր հոգին և իսկույն բորոտ է նրա նահատակության անույշ բուրմունքը: Իսկ Սուրբ Թադեոս առաքյալը, որ մարմնավոր տեսության համար ընդառաջ էր գալիս Ս. Բարթողիմեոսին, երբ լսում է նրա հանգստի մասին, վերադառնում է այնտեղ, որտեղից եկել էր:

Ս. Բարթողիմեոս առաքյալի մահով ահ ու սարսափ է բռնում բոլորին: Այդ օրը հավատում են երկու հապար հոգիներ, որոնք և փառավորում են Աստծուն, կատարված դեպքերի համար: Այնուհետև սուրբ առաքյալի մարմնի վրա, իջնում է կամարաձև մի լույս, որը և մնում է տասներկու օր շարունակ:

Իսկ երանելի Ոգոսիին, Տերենտիոս հապարապետը և շատ-շատեր նրանց հետ սպանվում են սրով: Հավատացյալները սուրբ առաքյալի մահից հետո վերցնում են նրա մարմինը և թաղում նույն տեղում, ինչպես նաև մյուս վկաների մարմինները ի փառս ամենասուրբ Երրորդության:

Այս բոլորից հետո տեղի է ունենում մի ուրու, այն լսում են խուլերն ու բուժվում, տեսնում են կույրերն ու լուսավորվում, համբերը՝ որոնք և խոսում են: Այսպես բոլորը, որոնք հավատացել էին Հիսուս Քրիստոսին Սուրբ Բարթողիմեոս առաքյալի քարոզչությամբ, բուժվում են իրենց հիվանդությունից: Բոլոր բուժվածները և բազում հավատացյալներ վեր են բարձրացնում իրենց ձեռքերը և միաբերան փառավորում են մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսին, Սրան, Հորը և Սուրբ Հոգուն այժմ և ընդմիշտ վայել է փառքը, իշխանությունն ու պատիվը, հավիտյանս հավիտենից. ամեն: